

ANMELDELSER

Richard Jenkins: Social identitet. Århus: Academica 2006. 240 sider. ISBN-10 87-7675-103-1. Pris: 276 kr.

Richard Jenkins' bog *Social Identity* udkom oprindeligt i 1999 og kom i en revideret udgave i 2003. Den er nu oversat til dansk. Når bogen har titlen *Social identitet*, betyder det ikke, at dens ærinde er at belyse et bestemt *aspekt* af identiteten – det sociale. Snarere er der tale om en programmerklæring: at al identitet – individuel såvel som kollektiv – er social identitet. Selv den mest personlige identitet kan ikke begribes uafhængigt af det sociale.

Som så mange andre identitetsforskere i disse år er også Jenkins optaget af at problematisere udbredte commonsenseforståelser af identitet, hvad enten disse vedrører individuel identitetsføgen eller henvisninger til kollektive kulturelle identiteter – som fx etnicitet og nationalitet – som basis for politiske krav. Kulturel identitet er således i Jenkins' optik ikke en særlig identitetsform, som kræver sin egen forståelsesramme, men en social identitet blandt andre.

Jenkins understreger således identitetens relationelle, processuelle og sammensatte karakter: at al tale om identitet samtidig indebærer en tale om forskel, at identitet ikke er et færdigt produkt, men er i stadig forandring, og at den enkelte altid har flere identiteter. Han tilslutter sig således også en bredere tendens til at foretrække at tale om „identifikation“, snarere end blot og bart om „identitet“. „Identifikation“ (og „identitet“) definerer han som „de måder, hvorpå individer eller grupper adskiller sig i deres sociale relationer i forhold til andre individer eller grupper. Identitet drejer sig om at vide, hvem der er hvem [...]. Den er den systematiske betydningsdannelse og etablering af relationer kendetegnet ved lighed og forskellighed mellem individer, mellem grupper og mellem individer og grupper“ (s. 29). Identitet handler altså om betydning og om praksis, og begge dele er sociale fænomener, som ikke kan adskilles. I overensstemmelse med dette brede

identitetsbegreb insisterer Jenkins på, at identitetsdiskurser vedrører generelle menneskelige vilkår og ikke, som nogle hævder (og her tager han primært afsæt i en afstandtagen fra Anthony Giddens) er et særligt post- eller senmoderne fænomen.

Overordnet placerer Jenkins sig i krydsfeltet mellem socialantropologi og sociologi. Han udvikler sin forståelse af identitet i dialog med en vifte af forfattere, hvoriblandt især kan nævnes George Herbert Mead, Erving Goffman og Fredrik Barth. Mere bredt formuleret er det først og fremmest den fænomenologiske sociologi og den symbolske interaktionisme, der udgør hans inspirationskilder.

En grundlæggende påstand hos Jenkins er, at „det, der er individuelt særegent, og det, der deles kollektivt, i vigtige henseender [kan] betragtes som identisk“ (s. 40). Individuel og kollektiv identitet er altså ikke blot forbundne fænomener. Også teoretisk og analytisk er de relevante indgange til at forstå dem de samme. Denne grundpræmis slår igennem i bogens disposition, idet Jenkins, efter de indledende overordnede overvejelser om identitetsbegrebet og dets betydning i disse år, politisk såvel som individuelt, oparbejder sin teori om identitet ved at begynde med individet for herefter at bevæge sig udad mod kollektivet. Han tager således udgangspunkt i Meads skelnen mellem „jeg“ og „mig“, idet han fremhæver, at det, han kalder „indre-ydre-dialektikken“, er den grundlæggende konstituerende proces ikke blot på individplan, men også når det angår kollektiv identitet: at andre menneskers billeder af os er lige så vægtige faktorer i skabelsen af kollektive identiteter som vores interaktion med de mennesker, vi „deler“ identiteten med. Derfor er forståelsen af identitet også uadskillelig fra forståelsen af forskel.

Dette fokus på indre-ydre-dialektikken leder til et af hans centrale begrebspar, hvad angår forståelsen af kollektiv identitet, nemlig distinktionen mellem *grupper*, som er internt defineret ved medlemmernes selvidentifikation, og *kategorier*, som er baseret på eksternt definerede kriterier. Enhver identitet hviler altså på et samspil mellem interne og eksterne processer. Et andet centralt begrebspar er distinktionen mellem nominel og faktisk (eng.: virtual) identitet, som henviser til forskellen mellem den betegnelse, der bruges til at udpege kollektivet, og den praktiske, kropslige erfaring, som medlemmerne af gruppen har af at være medlemmer af denne gruppe. Den grundlæggende pointe er her, at den faktiske identitet kan ændres afgørende, selv om den nominelle forbliver den samme, ligesom den nominelle identitet heller ikke er afhængig af, at det kollektiv, som navnet udpeger, består af de samme individer eller besidder de samme karakteristika over tid.

Genremæssigt falder bogen et sted mellem en generel teoriudvikling og bred introduktion. Læst som et bud på udviklingen af en generel teori om identitet vil denne anmelder have nogle indvendinger, som delvist hænger sammen med den trods alt forholdsvis snævre teoretiske ramme, som teorien udvikles inden for. En

svaghed er, at Jenkins, på trods af gentagne understregninger af væsentligheden af at inddrage et magtperspektiv i studiet af kollektiv identitet, alligevel udelader væsentlige aspekter af et sådant perspektiv. Dette gælder ikke blot på et overordnet strukturelt niveau, som han i nogen grad afgrænser sig fra at beskæftige sig med. Det gælder også på det intersubjektive niveau, som er der, hvor han lægger sit fokus.

Jenkins fremhæver, at magt er et væsentligt element i relation til indre-ydre-dialektikken, og han understreger relevansen af at spørge til, „hvis definition af situationen, der tæller“ (s. 130). Han understreger dette både i relation til forholdet mellem kollektiver og i relation til forholdet mellem individ og kollektiv – som når han diskuterer spørgsmålet om den sociale produktion af normalitet og afvigelse. På trods af denne understregning af betydningen af definitionsmagten vil jeg imidlertid hævde, at Jenkins' lokalisering af magt som noget, der enten befinder sig mellem forskellige kollektiver eller mellem individ og kollektiv, efterlader en blind plet, idet indsigten i, at kampe om definitionsmagten i lige så høj grad kan være forbundet med „interne“ kampe om, hvad der karakteriserer gruppen, har tendens til at forsvinde ud af billedet.

Denne delvise blindhed er forbundet med den teoretiske ramme i den forstand, at den er noget, han tager med sig fra de teorier, han henter sin hovedinspiration fra. Undervejs i bogen berører han løbende teorier, som kunne bidrage til udviklingen af en mere analytisk prægnant forståelse af dette aspekt af relationen mellem identitet og magt. Han har fx i forbifarten referencer til Pierre Bourdieu, Michael Herzfeld og Stuart Hall, som alle – på hver deres måde – har meget at bidrage med, netop hvad angår analysen af sådanne „interne“ kampe om definitionsmagten. Han inddrager dog ikke de perspektiver på magt, som disse (eller andre) teorier kunne bidrage med. Heller ikke i den forstand, at han diskuterer dem og argumenterer for deres manglende relevans. Snarere forekommer der at være tale om, at hans fokus på indre-ydre-dialektikken lader bestemte perspektiver ude af syne.

Bogen har derfor først og fremmest sin styrke som introduktion til identitetsbegrebet. Som det fremhæves på bagsiden af bogen, vil den „med sin lettilgængelige form [...] være velegnet for studerende inden for samfundsvidenskabelige og humanistiske fag“. Jenkins gør ikke krav på at introducere til identitetsteori generelt, og der er da også store og væsentlige dele af de sidste 20 års udvikling inden for identitetsteorien, der enten lades ude af syne, berøres helt perifert eller endda affejes med en håndbevægelse (om postmodernismens irrelevans, se s. 31). Så et generelt overblik giver bogen ikke – og foregiver heller ikke at give det. Imidlertid kommer den omkring mange væsentlige aspekter af identitetsbegrebet og af identitetsteorier. Jenkins' skrifter er et glimrende sted at starte

for studerende, der er interesserede i spørgsmål vedrørende kollektiv identitet, kategorisering og forholdet mellem individuel og kollektiv identitet. Han berører mange centrale aspekter i en form, som er forholdsvis lettilgængelig og øjenåbnende for studerende, der er nye på feltet. Hovedsubstansen i sin argumentation har Jenkins dog fremført udmærket i artikelform. Her leverer bogen ikke noget afgørende nyt.

Birgitta Frello
Lektor
Kultur- og Sprogødestudier
Institut for Kultur og Identitet
Roskilde Universitetscenter

Karen Lisa Salamon: Selvmål – det evaluerede liv. København: Gyldendal 2007. 161 sider. ISBN 978-87-02-05716-4 (pb). Pris: 149 kr.

Debatbøger fra antropologers hånd er sjældne. Med *Selvmål* har Karen Lisa Salamon begået en meget vellykket en af slagsen – vellykket ikke blot i kraft af forfatterens evne til at indfange et væsentligt problemfelt, men også i kraft af hendes faglige udsigtpunkt i en krydsning mellem antropologi og moderne managementfilosofi. Bogen formidler en indsigt i sidstnævnte som et strategisk forandrings- og styringsinstrument og opridser de brede sociale og kulturelle konsekvenser af instrumentets generaliserede anvendelse på alle hånd sider af samfundets ordning og individernes daglige liv. I skrivende stund er bogen kommet i sit andet oplag. Anmelderne har generelt været begejstrede. Denne anmelder vil tilslutte sig jubelskaren. Bogen er velskrevet og velargumenteret og -dokumenteret. Med en lidt strammere redaktionel hånd kunne en del redundans være undgået, men den art skønhedsfejl ændrer ikke ved bogens vægt som en indsigtfuldt udpegning af nogle af de besynderligheder, vi har fået underlagt os selv og hinanden – uden måske helt at ville det.

Managementificering handler om, at alt kan og skal *styr*es, gøres mere rationelt, fornuftigt og professionelt – fra småkagefremstilling til hjemmepleje (s. 7). Alt skal foregå hurtigere og mere konkurrencedygtigt. Livet handler om at være styringsbevidst og effektiv på måder, der kan måles. Målbarheden er det vigtige. Her må kvalitet vige for kvantitet. Det har vi lige så stille vænnet os til at acceptere. Managementtænkningen har sejret som kulturelt fænomen, påpeger forfatteren (s. 8). Tid er blevet et vigtigt styringsredskab (s. 13), og omstillingsparathed er i højsædet som personlig og kollektiv forudsætning for at komme på A-holdet, vinderholdet. At ende dér, er noget, den enkelte selv må tage ansvar for. Dermed